

Sygn. akt IV U 2048/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2014r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Tomaszewska

po rozpoznaniu w dniu 25 czerwca 2014r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania R. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 19 września 2013 r. znak: (...)

o emeryturę

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy R. B. prawo do emerytury od dnia (...) 2013r.;

II. stwierdza, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sygn. akt IV U 2048/13

UZASADNIENIE

Skarżący R. B. wniósł odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 19 września 2013r., znak (...), odmawiającej mu prawa do emerytury. Skarżący podniósł, że pracował jako traktorzysta w kwestionowanym przez pozwanego okresie zatrudnienia w Spółdzielni Usług Rolniczych w M. w latach 1973-1981, na dowód czego wniósł o przesłuchanie świadków.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie na koszt wnioskodawcy, wskazując m.in. na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r. poz. 1440 ze zmianami, powoływanej dalej jako „ustawa emerytalna”) oraz na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zmianami). Podniesiono, że wprawdzie wnioskodawca ukończył 60 lat, jednak nie wykazał, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych przez 15 lat – twierdzono, że udowodniony okres takiej pracy to 12 lat, 3 m-ce i 11 dni w Zakładzie Rolnym w M. (lata 1981 – 1993). Ponadto wnioskodawca udowodnił staż ubezpieczeniowy na dzień 1 stycznia 1999r. w wymiarze 24 lat, 10 m-cy i 3 dni, zamiast wymaganych 25 lat.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżący urodził się w dniu (...), zatem w dniu (...) 2013r. ukończył 60 lat.

(bezsporne)

W okresie od dnia 1 września 1970r. do dnia 17 czerwca 1973r. ubezpieczony był uczniem (...) Szkoły Zawodowej (...) w M.. Warunkiem odbywania nauki w tej Szkole było podjęcie pracy w wspólnym lub prywatnym zakładzie pracy. Wnioskodawca był w tym okresie pracownikiem M. (...) w M. przy Państwowym Ośrodku (...) w M., który wydał skarżącemu z tego tytułu w dniu 25 listopada 1971r. legitymację ubezpieczeniową.

(dowód: informacja Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. (...) w M. z kopią ewidencji uczniów k 26-28, kwestionariusz osobowy k.74, legitymacja ubezpieczeniowa koperta k.4 akt emerytalnych ZUS, zeznania wnioskodawcy z rozprawy w dniu 25 czerwca 2014r.)

W okresie od dnia 1 lipca 1973r. do dnia 15 marca 1981r. skarżący pracował w pełnym wymiarze czasu jako traktorzysta (kierowca ciągnika rolniczego) w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M.. W okresie tego zatrudnienia odbył w dniach 25 października 1973r. do 16 października 1975r. zasadniczą służbę wojskową, po której do pracy zgłosił się w dniu 3 listopada 1975r.

(dowód: świadectwo pracy k.13 akt emerytalnych ZUS, książeczka wojskowa koperta k.4 akt emerytalnych ZUS, kopia świadectwa pracy z 1981r., pismo ubezpieczonego z dnia 29 listopada 1993r. w aktach osobowych koperta k.22, skierowanie do pracy i podanie o przyjęcie do pracy od dnia 1 lipca 1973r. k.73, 75 zeznania świadków J. B., B. C., Z. C. i I. K. z rozprawy w dniu 2 kwietnia 2014r., zeznania wnioskodawcy z rozprawy w dniu 25 czerwca 2014r.)

W okresie od dnia 16 marca 1981r. do dnia 30 czerwca 1993r. ubezpieczony pracował w pełnym wymiarze czasu jako traktorzysta w Gospodarstwie Rolnym w Z. Zakład (...).

(bezsporne, ponadto świadectwa pracy k.9 i 72 akt emerytalnych ZUS, świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach k.73 akt emerytalnych ZUS, dokumenty z akt osobowych koperta k.22)

W dniach od 1 lipca 1993r. do 28 września 1994r., od 11 października 1994r. do 31 lipca 1995r., 2 października 1995r. do 30 czerwca 1996r., od 5 maja 1997r. do 7 października 1997r. i od 4 maja 1998r. do 14 października 1998r. skarżący był zarejestrowany jako bezrobotny, przy czym prawo do zasiłku dla bezrobotnych przysługiwało mu w dniach od 2 lipca 1993r. do 1 lipca 1994r., od 12 października 1994r. do 31 lipca 1995r., od 3 października 1995r. do 13 grudnia 1995r., od 13 maja 1997r. do 7 października 1997r. i od 5 maja 1998r. do 14 października 1998r.)

(bezsporne, ponadto zaświadczenia PUP 15, 17, 19, 22 i 24 akt emerytalnych ZUS)

W okresie od dnia 2 listopada 1993r. do dnia 30 września 1994r. wnioskodawca pracował na pół etatu jako dozorca w Przedsiębiorstwie Produkcji i Handlu (...) Spółce z o.o. w O.. W dniach od 1 sierpnia 1995r. do 30 września 1995r. ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu jak traktorzysta – kombajnista w Spółdzielni Usług Rolniczych w S.. W okresie od dnia 1 lipca 1996r. do dnia 31 października 1996r. skarżący pracował na pół etatu jako pracownik fizyczny w Spółdzielni (...) w M., a później, tj. w dniach od 1 listopada 1996r. do 30 kwietnia 1997r., od 8 października 1997r. do 30 kwietnia 1998r. i od 15 października 1998r. do 30 kwietnia 1999r. w pełnym wymiarze czasu jako palacz c.o. w Zespole (...) w M.. Wnioskodawca nie miał innych okresów ubezpieczenia przed dniem 1 stycznia 1999r.

(bezsporne, ponadto świadectwa pracy k.16, 18, 20, 21, 23 i 25 akt emerytalnych ZUS, a w zakresie charakteru pracy w Spółdzielni Usług Rolniczych także zeznania ubezpieczonego z rozprawy w dniu 25 czerwca 2014r.)

Uprawnienia do kierowania ciągnikami (kategoria T) skarżący ma od dnia 27 kwietnia 1971r., zaś do kierowania samochodami (kategoria B) od dnia 5 stycznia 1977r.

(bezsporne po okazaniu prawa jazdy na rozprawie w dniu 2 kwietnia 2014r.)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu odwołanie skarżącego zasługiwało na uwzględnienie, przy czym należy zaznaczyć, że wobec okoliczności, które można było ustalić dopiero w toku postępowania sądowego.

W pierwszej kolejności należy wyjaśnić podstawę materialnoprawną wniosku skarżącego, co pozwoli na wskazanie i omówienie okoliczności spornych, istotnych dla rozstrzygnięcia. Z art. 184 ustawy emerytalnej wynika, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, a więc w dniu 1 stycznia 1999r., osiągnęli po pierwsze okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz po drugie okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. w niniejszej sprawie wynoszący 25 lat. Przy tym emerytura taka przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie na dochody budżetu państwa środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu. Stosownie do powołanego w części wstępnej uzasadnienia §4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Skarżący niewątpliwie spełnia kryterium dotyczące wymaganego wieku. Nie twierdzi się przy tym, aby był członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Odnośnie sumy okresów składkowych i nieskładkowych wnioskodawcy na dzień 1 stycznia 1999r. należy stwierdzić, że okazała się nieuzasadniona odmowa organu rentowego zaliczenia do tej sumy okresu odbywania praktyk w M. (...) w M. przy (...) w M., zamykającego się w przedziale pomiędzy dniem 1 września 1970r., a dniem 17 czerwca 1973r. Zatrudnienie młodocianych po dniu 8 maja 1945r., a przed 1 stycznia 1975r. regulowały przepisy dekretu z dnia 2 sierpnia 1951r. o pracy i szkoleniu zawodowym młodocianych w zakładach pracy (Dz.U. Nr 41, poz. 311 ze zmianami) oraz wydanego z upoważnienia tego dekretu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1952r. (Dz.U. Nr 21, poz. 135), ustawy z dnia 2 lipca 1958r. o nauce zawodu, przy przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz wstępnym stażu pracy (Dz.U. Nr 45, poz. 226 ze zmianami), w rozumieniu których młodocianymi są osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 lat życia. Dolną granicę wieku młodocianego pracownika podwyższono do 15 lat ustawą z dnia 15 lipca 1961r. o rozwoju oświaty i wychowania (Dz.U. Nr 32, poz. 160). Okresy nauki zawodu, przyuczania do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia (art. 10 ustawy z dnia 2 lipca 1958r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy). Warunkiem zaliczenia okresów zatrudnienia młodocianego do okresów składkowych było zawarcie umowy o naukę zawodu między zakładem pracy a młodocianym, w celu przygotowania zawodowego lub wstępnego stażu pracy (art. 9 ust. 1 ww. ustawy). Wprawdzie wnioskodawca nie przedstawił takiej umowy i nie zdołano odszukać akt osobowych z tego okresu, nie przesądza to jednak w żadnej mierze o tym, że umowa taka nie została w rzeczywistości zawarta. Za tym, że wnioskodawcę łączyła umowa o naukę zawodu, przemawiają jednoznaczne wpisy w księdze uczniów (informacja Szkoły k.26-28), które znajdują potwierdzenie w legitymacji ubezpieczeniowej, a legitymacje takie wydawano przecież tylko pracownikom. Przy tym podkreślić trzeba, że wnioskodawca był uczniem szkoły kształcącej, w szkołach którego to rodzaju obowiązek pracy miał charakter dominujący w stosunku do obowiązku nauki teoretycznej. O ciągłości stosunku pracy w związku z nauką zawodu świadczą potwierdzenia w legitymacji ubezpieczeniowej kontynuacji tego stosunku, pochodzące kolejno z dni 25 listopada 1971r., 25 maja 1972r. i 6 czerwca 1973r. Ponieważ niewątpliwie wynikający z tych potwierdzeń okres jest wielokrotnie dłuższy, niż około 2 miesiące brakujące ubezpieczonemu do 25 lat ogólnego stażu pracy, Sąd przyjął, że ta przesłanka przyznania wnioskowanego prawa została w toku postępowania sądowego wykazana.

Dodatkowo należy wyjaśnić, że wprawdzie świadectwo pracy z dnia 2 listopada 1993r., dotyczące okresu od dnia 28 czerwca 1973r. do dnia 15 marca 1981r., zostało wystawione nie przez pracodawcę lub jego następcę prawnego (por. pismo z dnia 14 stycznia 2011r. Spółdzielni Usług Rolniczych w S. k.40), nie ma jednak podstaw, aby kwestionować zatrudnienie skarżącego w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. w okresie nie później, niż od dnia 1 lipca 1973r. (data ta wynika z podania o pracę k.73, zaś data 28 czerwca 1973r. jest z pewnością omyłką wynikającą ze skierowania do pracy z tego dnia – k.75) do dnia poprzedzającego zasadniczą służbę wojskową, tj. do dnia 24 października 1973r., oraz od powrotu do pracy po odbyciu zasadniczej służby wojskowej, czyli od dnia 3 listopada 1975r. (data ta wynika z kopii świadectwa pracy z dnia 10 marca 1981r., wystawionego przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w M. i z wniosku skarżącego z dnia 29 listopada 1993r. o wypłatę nagrody jubileuszowej, wyjaśniającego ponadto okoliczności wystawienia świadectwa pracy z dnia 2 listopada 1993r. przez Spółdzielnię Usług Rolniczych w S. – akta osobowe koperta k.22) do dnia 15 marca 1981r.

Drugą kwestią sporną była okoliczność wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach w okresie wymaganych 15 lat. Należy wobec tego wyjaśnić, że zgodnie z §2 ust. 2 powoływanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. okresy pracy m.in. w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Świadectwo pracy z adnotacją o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, bądź bez niej, nie jest jednak bezwzględnie przesłanką do zaliczenia danej pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Świadectwo nie jest wiążące dla organu rentowego i może podlegać weryfikacji. Decydujące znaczenie ma zawsze fakt rzeczywistego wykonywania pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dopiero w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie okresów pracy w warunkach szczególnych także w oparciu o inne dowody niż zaświadczenie z zakładu pracy, nawet jeśli pracownik nie posiada świadectwa w określonej w przepisie formie, albo jego treść budzi wątpliwości, które uzasadniałyby kwestionowanie tego zaświadczenia przez organ rentowy w fazie administracyjnej postępowania.

Skoro art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej odwołuje się do przepisów dotychczasowych, to trzeba też wyjaśnić, że obowiązujące w tym zakresie i przywoływane już kilkakrotnie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. wydane zostało w oparciu o delegację z art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zmianami), w którym Radzie Ministrów powierzono w szczególności określenie rodzaju prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których osobom m.in. zatrudnionym w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku. Z art. 53 ust. 2 tej samej ustawy wynikało, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia – jest to regulacja tożsama z zawartą w obecnie obowiązującym art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. W wykazie A, stanowiącym załącznik do wspomnianego rozporządzenia, w dziale VIII „W transporcie i łączności” wymienia się pod poz. 3 prace kierowców ciągników. Można też pomocniczo wskazać na zarządzenie resortowe, wydane w oparciu o §1 ust. 2 tego samego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., w tym wypadku na zarządzenie nr 16 Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, uprawniających do niższego wieku emerytalnego, wzrostu emerytury lub renty inwalidzkiej (Dz. Urz. Min. Roln. i Gospod. Żywnościowej nr 2 poz. 4), gdzie we wskazanej pozycji wymienia się m.in. stanowisko kierowcy ciągnika kołowego.

Bezspornie skarżący był traktorzystą przez 12 lat, 3 m-ce i 11 dni w Zakładzie Rolnym w M. (lata 1981 – 1993). W ocenie Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe usunęło wątpliwości co do stanowiska zajmowanego przez wnioskodawcę w Spółdzielni Kółek Rolniczych. Szczupłość i niespójność dokumentacji osobowej z tego okresu czyniła koniecznym oparcie ustaleń w tej kwestii na zeznaniach świadków i wnioskodawcy. Wszyscy świadkowie zgodnie zeznali, że wnioskodawca w (...) w M. pracował tylko jako traktorzysta. Zeznania te były spójne z wyjaśnieniami wnioskodawcy, złożonymi pod nieobecność świadków. Nie ujawniły się w ocenie Sądu okoliczności, które mogłyby skutkować kwestionowaniem wiarygodności spójnych zeznań świadków i wnioskodawcy. Nie przeczy

im kwestionariusz osobowy pochodzący z 1976r. (k.74), w którym za pierwszy okres pracy podaje się stanowisko mechanika, gdyż dotyczy to jeszcze okresu nauki zawodu w M. (...) (wycuczony zawód wnioskodawcy to mechanik maszyn rolniczych). Co więcej, dokument ten właśnie potwierdza pracę na stanowisku traktorzysty w (...) w M.. Nie sprzeciwiają się zeznaniom świadków i wnioskodawcy również świadectwa pracy za omawiany okres, ani to pierwsze wystawione w 1981r. przez (...) w M., gdzie wskazuje się m.in. stanowisko kierowcy (traktorzysta to przecież również kierowca) i po drugie wystawione w 1993r. przez Spółdzielnię Usług Rolniczych w S., gdyż nie było podstaw do uzupełnienia określenia stanowiska wnioskodawcy „kierowca” ze świadectwa pracy z 1981r. o dopisek „samochodowy”. Wystawca tego świadectwa dysponował tylko dokumentami osobowymi, których odpisy znajdują się na k.73-75, w których nie wspomina się o stanowisku kierowcy samochodu, a tylko (z okresu zatrudnienia w (...) M.) – o stanowisku traktorzysty.

Już tylko uwzględnienie obu okresów świadczenia pracy w (...) w M. (przed i po odbyciu zasadniczej służby wojskowej) na stanowisku traktorzysty powoduje, że wnioskodawca legitymuje się znacznie dłuższym niż 15 lat na dzień 1 stycznia 1999r. okresem pracy w warunkach szczególnych. Wobec tego już tylko na marginesie wystarczy zaznaczyć, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy rozważyć można było zaliczenie jako okresu pracy w warunkach szczególnych także okresu odbytej przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej do dnia 31 grudnia 1974r., do czego podstawę stanowił art. 108 ust. 1 i 3 w związku z art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974r., Dz.U. Nr 44 poz. 220 ze zmianami), z których wynika, że okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy, o ile pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia najpóźniej w ciągu trzydziestu dni od dnia zwolnienia z tej służby. Ponadto zeznania skarżącego w związku ze świadectwem pracy dotyczącym okresu sierpień – wrzesień 1995r. w Spółdzielni Usług Rolniczych w S. wskazują, że i wówczas ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych – jako traktorzysta i kombajnista.

Udowodnienie, jednak dopiero na etapie postępowania sądowego, że zachodzą wszystkie przesłanki przyznania ubezpieczonemu wnioskowanej emerytury, skutkowało po pierwsze zmianą zaskarżonej decyzji na podstawie art. 477¹⁴§2 kpc i przyznaniem prawa do tejże emerytury od dnia (...) 2013r. (daty ukończenia 60 lat) oraz stwierdzeniem na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.